

DROPERİDOL'E BAĞLI EKSTRAPİRAMİDAL SEMPTOMLAR

Adem Boyacı*, Özcan Ersoy*, Şahin Yardım**,
Zeynep Nur Orhon***, Halit Madenoğlu***

Özet: Kliniğimizde 42 yaşında ASA sınıflaması I olan bayan hasta, elektif kolelistektomi operasyonundan önce 5 mg I.V Droperidol ile premedike edildi. On dakika sonra dilin dışarı fırlaması, konuşma güçlüğü, huzursuzluk, anksiyete, boynun lateral flexionu, hipotansiyon, taşikardi ve terleme ile giden Hipertonik Sendrom meydana geldi. Bu belirtilerin Droperidol'un istenmeyen etkileri olduğunu düşündük ve I.V yoldan 0.5 mg Atropin, 10 mg Diazepam ve 2 mg Akineton (Biperidenhydrochloride) verdik. 15 dakika içinde ekstrapiramidal reaksiyonun tüm belirtileri kayboldu. Operasyon 3 gün ertelendikten sonra genel anestezi altında normal olarak yapıldı. İyileşme tatmin ediciydi. Bu vaka nedeniyle literatür gözden geçirildi.

Anahtar Kellmeler: Droperidol (Dehydrobenzperidol), ekstrapiramidal semptom.

Droperidol induced ekstrapiramidal symptoms

Summary: A 42 year old woman with ASA classification "I", was premedicated with 5 mg I.V Droperidol before elective colecystectomy. Within ten minutes of premedication a hypertonic syndrome developed with lateral flexion of the neck, protrusion of the tongue, speech difficulties, restlessness, anxiety, hypotension, sweating and tachycardia. These adverse effects were attributed of droperidol and 0.5 mg Atropine, 10 mg Diazepam and 2 mg Akineton (Beperidenhydrochloride) were administered intravenously with resolution of all signs of the extrapyramidal reaction in 15 minutes. Three days later the operation took place normally under general anaesthesia and recovery was satisfactory. By the reason of this case we looked over the literature.

Key Words: Droperidol (Dehydrobenzperidol), ekstrapiramida symptoms.

* Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Anestezi ve Reanimasyon Anabilim Dalı, Yard.Doç.Dr.

** Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Anestezi ve Reanimasyon anabilim Dalı, Prof.Dr.

*** Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi Anestezi ve Reanimasyon Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi

Droperidol (Dehydrobenzperidol): Butyrophenon serisinden bir ilaştır. Mental depresyona, istemli hareketlerde azalmaya (katatoni), hipotansiyona ve ekstrapiramidal belirtilere neden olabileceği bilinmektedir (2,4). Etkinin başlama süresi 3-20 dakika olup 12 saat sürebilir (3). Triger zon'daki kemoreseptörlere spesifik inhibitör etkisinden dolayı postoperatif bulantı-kusmalarda önleyici etkisi olduğu bilinmektedir (1,2,5,6,7,9,11). Aynı zamanda Apomorfin antagonistidir. Katekolaminlere bağlı anestezi altındaki disritmilerin tedavisinde etkili olabilir (2). Nörolept anesteziye Fentanly ile kombine edilerek kullanılır (4). Nadir de olsa gözlenebilen yan etkilerinin antikolinergikler, Diazepam, Akineton, antihistaminikler, Dantrolen gibi ilaçlarla tedavi edilebileceği bildirilmektedir (2,4). Etkinin başlama süresi 3-20 dakika olup 12 saat sürebilir (3). Bulantı kusma, laparotomi, özellikle safra kesesi ve yolu ameliyatlarından sonra sık gözlenen bir komplikasyondur (2). Bu nedenle kliniğimizde erişkin hastalarda 2,5-5 mg Droperidol rutin olarak hem premedikasyon hem de postoperatif bulantı-kusmaları önlemek amacıyla İ.V olarak verilmektedir.

Vaka Takdimi

42 yaşında 64 kg ASA sınıflaması "I" olan bayan hasta elektif kolesistektomi operasyonu için hazırlandı. Premedikasyon amacı ile bir gece önceden herhangi bir ilaç verilmedi. Hasta operasyon odasına alındığında tansiyon arteriyel 130/90 mmHg, nabız 80/ dk, akciğer grafisi, serum elektrolitleri, hemoglobinin ve elektrokardiografisi normal sınırlar içinde idi. Hastanın hikayesinde önemli bir hastalıktan bahsedilmiyordu (Ekstrapiramidal hastalıklar). Hastanın heyecanını gidermek ve postoperatif bulantı-kusma riskini azaltmak amacıyla diğer hastalarda uyguladıımız gibi 5 mg İ.V Droperidol verildi. On dakika sonra hastada önce bir huzursuzluk ve konuşma güçlüğü gözlemlendi. Daha sonra dilinin sertleşerek dışarı çıktığını ve hastanın bir eli ile dilini içeri sokmaya çalıştığını farkettilik. Sonra boynun sol tarafa doğru eğildiğini gözledik. Hastada herhangi bir bilinç kaybı meydana gelmedi. TA:110/80 mHg, nabız 95/dk idi. O anda çekilen EKG'de özellik yoktu. Tedavi amacıyla 0.50 mg Atropin, 10 mg Diazepam, 2 mg Akineton verildi. 15 dakika içinde tüm belirtiler kayboldu. Operasyon anında ve postoperatif takiplerimizde benzer komplikasyona rastlanmadı.

Tartışma

Droperidol (Dehydrobenzperidol), Haloperidol ile aynı gruptan bir ilaç olup etkisi ondan daha hızlı ve potenttir (2). Droperidol solunumu önemli derecede etkilemez. Narkotik analjeziklerle kombine edildiğinde nörolept anesteziye kullanılır. Droperidol'un anesteziye kullanılması:

1. Anksiyeteyi azaltmak,
2. Postoperatif bulantı-kusma riskini azaltmak,
3. Nörolept anestezi uygulamak,
4. Entübasyon anında katekolaminlerle oluşabilecek hipertansiyonu ve ritim bozukluklarını önlemek amacıyla (2,4).

Droperidol'un önemli yan etkilerinden olan ekstrapiramidal belirtiler; dil kasının spazmına bağlı akut distoni, maske yüz, istemli hareketlerde zorluk, huzursuzluk, tortikollis, konuşma ve yutma güçlüğü, hipotansiyon olabilir (3,8,10).

Droperidol'e bağlı ekstrapiramidal belirtilerin ortaya çıkışı, süresi, sıklığı ve tedavisi hakkında çeşitli görüşler mevcuttur.

Brain M ve arkadaşları (8) 1988'de gördükleri 2 vakada ekstrapiramidal belirtilerin operasyondan sonra ortaya çıktığını, antihistaminik (Diphenhydramine) ve Diazepam ile tedavi edildiklerini ileri sürmüşlerdir. Yine aynı bilim adamları ekstrapiramidal belirtilerin düşük doz Droperidol ile de oluşabileceğini ve ayaktan tedavi gören hastalarda bu duruma dikkat edilmesi gerektiğini ileri sürmüşlerdir.

LJ Dupre ve arkadaşları 1980 yılında 82 çocukta İ.M Droperidol'u premedikasyon amacıyla kullanmışlar, bunlardan 4 tanesinde ekstrapiramidal belirtiler gözlemişlerdir (3). Dört vakada oluşan ekstrapiramidal belirtileri Atropin + Klorpromazin ile başarılı bir şekilde tedavi etmişlerdir. Ekstrapiramidal belirtilerin pediatrik yaş gruplarında daha çok olabileceğini ileri sürülmektedir (3).

Davies ve Doughty 1971'de 0.22 mg/kg droperidol ile premedike edilen 240 vakada herhangi bir yan etkiye rastlamamışlardır. Grokhovsky 1972'de 127 nörolept anestezide II vaka rapor etmiştir.

Droperidol'e bağlı ekstrapiramidal yan etkilerin görülme sıklığının doz ve kişiye göre değiştiiği, ancak % 1 oranında görülebileceğini ileri sürülmektedir (4).

Kliniğimizde gerek premedikasyon gerekse postoperatif bulantı ve kusmaları önlemek amacıyla erişkin hastalarda 2.5-5 mg İ.V droperidol kullanılan 310 erişkin vakadan sadece 1'inde ekstrapiramidal belirtiler ortaya çıkmıştır.

Laplaine ve Dordain 1970 yılında nörolepte bağlı diskineziyi 4 gruba ayırmışlardır (3).

1. Maske yüz, azalmış hareket ve latherji ile karakterize akinetik sendrom.
2. Hipertonik sendrom
3. Akatazi: Yerinde duramama, huzursuzluk ile karakterize
4. En sık görülen, diskinetik sendrom. Bu özellikle trismus, dil ve dudak kaslarında spazm, tortikollis ile karakterizedir.

Bizim vakamızda'da özellikle konuşma güçlüğü, dilin sertleşip dışarı çıkması, boynun eğilmesi ve hastanın bilincinin yerinde olması nedeniyle eliyle dilini ağızına itmeye çalışması literatür bulgularıyla uygunluk göstermektedir.

Ekstrapiramidal belirtilerin tedavisinde esas olarak;

1. Antikolinergikler
2. Diazepam grubu ilaçlar (Diazem)
3. Antihistaminikler (Diphenhydramin)
4. Biperidenhydrochloride (Akineton)
5. Dantrolen (Spazm çözücü olarak) kullanılmaktadır (4).

Genellikle hafif olan vakalarda antikolinerjikler ve Diazepam ile tedavinin yapılabileceği bildirilmektedir (10). Ancak bazı müellifler antikolinerjik, Diazepam ve antihistaminiklerle de tedavi bildirmişlerdir (8).

Bizim vakamızda hastanın bulgularını süratle iyileştirmek için 0.5 Atropin, 10 mg Diazem, 2 mg Akineton İ.V yolla verildi. 15 dakika içinde hastanın tüm semptomları iyileşti.

Bazı bilim adamları düşük dozda bile olsa Droperidol'e bağlı reaksiyonların ne zaman veya ne sıklıkta olacağının önceden bilinmemesi nedeniyle Droperidol'un premedikasyonda kullanımının azaltılmasını tavsiye etmektedirler.

Sonuç olarak klinik deneylerimiz ve olumlu sonuçlarımız nedeniyle Droperidol'un uygun dozlarda ve kişilerde premedikasyonda kullanılmasının uygun olacağı kanısına vardık. Ancak ayaktan tedavi gören hastalarda çok dikkatli olunması gerektiği de unutulmamalıdır.

Kaynaklar

1. Abramowitz MD, Oh TH, Epstein BS, et al: The antiemetic effect of droperidol following outpatient strabismus surgery in children. *Anesthesiology* 59:579-583, 1983.
2. Atkinson RS, Rushman GB, Lee JA: *A Synopsis of Anaesthesia*. Wright, Bristol 1987, pp 243-4, 336-72, 341.
3. Dupre LJ, Stieglitz P: Extrapyramidal syndromes after premedication with droperidol in children. *Br J Anaesth* 52:831-832, 1980.
4. Gilman AG, Goodman LS, Rall TW, Murad F: *The Pharmacological Basis of Therapeutics*. Macmillan Publishing Company, New York 1985, pp 483-487.
5. Lerman J, Eustis-S, Smith Dr: Effect of droperidol pretreatment on postanaesthetic vomiting in children undergoing strabismus surgery. *Anesthesiology* 65:322-325, 1986.
6. Madej TH, Simpson KH: Comparison of the use of domperidone, droperidol and metoclopramide in the prevention of nausea and vomiting following gynaecological surgery in day cases. *Br J Anaesth* 58:879-883, 1986.
7. McKenzie R, Wadhwa RK, Lim Uy NT, et al: Antiemetic effectiveness of intramuscular hydroxyzine compared with intramuscular droperidol. *Anesth and Analg* 60:7983-788, 1981.
8. Melnick BM: Extrapyramidal reactions to low-dose droperidol. *Anesthesiology* 69:424-426, 1980.
9. Mortensen PT: Droperidol (Dehydrobenzperidol) postoperative antiemetic effect when given intravenously to gynaecological patients. *Acta Anaesth Scand* 26:48-52, 1982.

10. Patton CM: Rapid induction of acute dyskinesia by droperidol. *Anesthesiology* 43:126-127, 1975.
11. Philip BK: Supplemental medication for ambulatory procedures under regional anaesthesia. *Anesth Analg* 64:1117-1125, 1985.

M. S. Özer, L. Ö.

Özet: 1980-1990 yılları arasında Genel Anesteziya Ünitesi'nde 1000'den fazla hasta ile yapılan 1000'den fazla ameliyat sırasında 100 hasta için droperidol kullanılmıştır. Bu hastaların 100'den fazlasında ekstrapiramidal semptomlar gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Droperidol, ekstrapiramidal semptomlar.

Summary: In the Department of General Anesthesia, Faculty of Medicine, Ankara University, Turkey, 1000 patients were followed up during 1000 operations. Droperidol was used in 100 patients. Extrapyramidal symptoms were observed in 100 patients.

Key words: Droperidol, Extrapyramidal symptoms.

Yazışma Adresi: Dr. Adem Boyacı, Genel Anesteziya Ünitesi, Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Ankara, Türkiye.
E-posta: boyaci@ankara.edu.tr